

УДК 821.162.5.09-057.4 В.Моторний
DOI: 10.30970/sls.2020.69.3485

СОРАБІСТИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ВОЛОДИМИРА МОТОРНОГО В УКРАЇНСЬКИХ ТА ЗАРУБІЖНИХ ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАННЯХ

Людмила ВАСИЛЬЄВА

*Львівський національний університет імені Івана Франка
вул. Університетська 1, Львів, 79000
Кафедра слов'янської філології імені професора Іларіона Свенціцького
e-mail: milav2000@yahoo.com*

У статті досліджуються літературні огляди і культурологічні праці на сорабістичну тематику українського славіста-літературознавця професора В. Моторного, опубліковані на сторінках українських, лужицьких, чеських, угорських періодичних видань та збірників. Мета дослідження – привернути увагу наукової громадськості до сорабістичних зацікавлень професора Моторного, акцентувати на найцікавіших його працях на лужицьку проблематику, які створюють уявлення про широкий діапазон його наукових сорабістичних інтересів.

Ключові слова: В. Моторний, сорабістика, львівська сорабістична школа, періодика, наукові інтереси, компаративні дослідження.

Початок наукової діяльності відомого українського славіста, професора Володимира Моторного¹ пов'язаний з богемістикою, яку він уважав своїм головним профілем (Моторний та Моторний, 2019, с.32) і в якій працював найактивніше, зокрема, вивчав чесько-українські літературні і культурні взаємини. Професор читав на кафедрі слов'янської філології курси майже всіх слов'янських літератур, у тому числі сербо-лужицької, яка була для нього “своєрідним науковим хобі” (Моторний та Моторний,

---

¹ Моторний Володимир Андрійович (04. 06. 1929, Харків – 05. 06. 2015, Львів) – славіст, перекладач. Кандидат філологічних наук (1967), професор (1991). Лауреат літературних премій “Домовина” Товариства лужицьких сербів (1988) та ім. В. Незвала Літературного фонду Чеської Республіки (1989). Закінчив Львівський університет (1952), де з 1957 р. й працював: доцентом (1967–1971, 1985–1990), завідувачем кафедри (1990–2000) та професором (2000–2015) кафедри слов'янської філології, завідувачем кафедри зарубіжних літератур (1975–1985). Перший секретар Посольства СРСР у Чехословаччині (Прага, 1971–1975). Член Українського комітету славістів, наукового товариства “Матиця Сербська” (1995). Досліджував українсько-слов'янські літературні зв'язки XIX–XX ст. та історію чеської, лужицької, польської, болгарської літератур. Співатор розділів про українсько-чехословацькі літературні зв'язки 1920–30-х і 1945–80-х років у другому томі п'ятитомної праці “Українська література в загальнослов'янському і світовому літературному контексті” (Київ, 1987). Автор численних статей про чеських і серболужицьких письменників в УРЕ, УЛІЕ, КЛІЕ. Співукладач біографічних довідників “Сучасні чеські письменники: Збірник літературних портретів” (Львів, 1985), “Чехи в Галичині” (Львів, 1998). Підсумком творчого доробку стала збірка його праць “У світі слов'янських літератур: Студії, розвідки, огляди” (Львів, 2004), що складається з двох розділів – “З серболужицьких літературних джерел” і “Міжслов'янські літературні діалоги”. Тут вміщено й бібліографію професора за 1999–2003 рр. Переклав з чеської та лужицької літератур окремі твори Т. Святоплука (повість “Про мужнього Вуханя”, 1961), Я. Моравцової (роман “Натюрморт з цитаделлю”, 1984), а також М. Масрової, Г. Вчелічки, Я. Козака та ін. (за даними з українських Інтернет-порталів).

2019, с.32). У науковому доробку В. Моторного є низка теоретичних та порівняльно-історичних студій, рецензій, посібників, методичних праць, анотованих програм з різних слов'янських літератур тощо, призначених для науковців, викладачів, студентів. У приватній розмові з В. Моторним автор цієї статті з'ясувала, що професор мав на меті активізувати навчальний аспект сорабістичної діяльності кафедри. Для цього львівська сорабістика мала відповідний потенціал, адже Львів і Львівський університет імені Івана Франка понад пів століття були одним із важливих осередків сорабістики (а саме вивчення мови, літератури, культури лужицьких сербів).

Контакти Галичини і Лужиць мають глибоке коріння – вони сягають періоду слов'янського національного відродження. Йдеться про зв'язки Я. Головацького з видатним лужицьким діячем Я. А. Смолером, про книгообмін, започаткований цими діячами, про стосунки, що склалися між “Матицею Сербською” та “Галицько-Руською Матицею” (Криль, Моторний та Трофимович, 1985, с.27), про ідею слов'янської взаємності, популярну завдяки творчості Я. Коллара і в Лужиці, і в Україні, зокрема в Галичині, де її підхопили діячі “Руської трійці” тощо. І справді, у “першій чверті XIX віку прокинувся на Україні інтерес до слов'янського світу” (Дорошенко, 1922, с.6). Перші безпосередні контакти обох культур, що проявлялись у різних формах, були тісно пов'язані з ідеєю слов'янської єдності. Історія культурних взаємин Галичини і Лужиць містить чимало яскравих сторінок. Долею лужичан цікавився український письменник і науковець І. Франко. Він, зокрема, був обізнаний з лужицькою пресою. У його наукових розвідках згадуються окремі лужицькі літератори та вчені, наприклад, Я. П. Йордан (Моторний, 2004, с.31).

У Будишині свого часу перебував М. Драгоманов, з лужичанами пов'язані окремі аспекти наукової діяльності В. Гнатюка, М. Грушевського, Ф. Колесси, К. Студинського й інших українських діячів. К. Студинський зацікавився лужицькими проблемами за посередництва чеського дослідника Й. Пати, сприяв поширенню у Львові “Лужицького вісника” (ЦДІА у Львові. Ф.362. Оп.1. Спр.366, арк.44 зв.).

З огляду на це, викладачі кафедри слов'янської філології Львівського університету популяризували мову, культуру та літературу лужичан. У повоєнний період особлива заслуга в цьому належить І. Свенціцькому – філологу-славісту, учневі В. Ягича, авторові численних праць з історії всіх слов'янських мов, літератур і культур. Саме лекціям професора І. Свенціцького завдячує своїм виникненням львівська сорабістична школа, яку репрезентують два відомі львівських славісти, учні І. Свенціцького – К. Трофимович² та В. Моторний³.

² Див. статтю про сорабістичні зацікавлення К. Трофимовича в журналі “Мовознавство” (Васильєва, 2012, с.79–87).

³ Лужицькою проблематикою цікавилися вчені з різних куточків колишнього СРСР: московські дослідники – з Інституту слов'янознавства і балканістики АН СРСР та Московського державного університету: М. І. Семиряга (історія), Л. П. Лаптева (історія та зв'язки лужицьких сербів з Росією), С. В. Нікольский, С. С. Скорвід, М. А. Михайлов (мовознавство), О. О. Гугнін, О. З. Цибенко (міжслов'янські літературні зв'язки, літературознавство), М. І. Єрмакова (автор монографії з питань морфології верхньолужицької та нижньолужицької мов), Л. Е. Калнинь (автор монографії з питань фонології), лєнінградські – з Інституту театру, музики, кінематографії та університету: В. Є. Гусєв, В. І. Єрмола, С. Е. Бокаріус (мовознавство, фольклористика); науковці з інших республік СРСР: А. Д. Зінков (мовознавство), О. П. Траяновський (літературознавство) – з Білорусії; Л. І. Ройзензон (питання мовознавства та розвитку серболужицької літератури) – з Узбекистану; О. Д. Дуліченко – з Естонії, Тартуський університет (мовознавство). О. Д. Дуліченко, зокрема, є автором відомої праці, в якій серед інших мікромов значну увагу приділено мовам лужицьких сербів (Славянские микроязыки. Таллин, 1981). Принагідно зазначимо, що за активної участі корифеїв радянської, у тому числі української, славістики С. Б. Бернштейна, А. Є. Супруна, В. А. Дібо, О. М. Трубочова,

Мета пропонованої розвідки – привернути увагу громадськості до сорабістичних праць професора Моторного, які друкувалися на сторінках українських, лужицьких, угорських періодичних видань та збірників, акцентувати на найцікавіших, на наш розсуд, розвідках на лужицьку проблематику цього знаного літературознавця, що створюють уявлення про широкий діапазон його наукових сорабістичних зацікавлень. Особливий інтерес викликають найважливіші для міжслов'янських культурних і літературних контактів розвідки професора, опубліковані в Україні та за її межами, а саме в часописах та збірниках “Питання сорабістики”, “Lětopis”, “Práce z dějin slavistiky”, “Studia Slavica Savariensia”.

Науковий сорабістичний доробок професора В. Моторного складається з понад 50 наукових статей, рецензій, повідомлень на лужицьку тематику, в яких висвітлюються різні періоди лужицько-українських літературних і культурних взаємин. Особливо варто відзначити праці науковця про літературу Сербської Лужиці, про Міхала Августа Краля – зачинателя лужицької літературної україніки, про розвиток української сорабістики, про лужицькі мотиви в українській літературі тощо. 2002 р. В. Моторний був відзначений престижною премією Домовіни (ФРН) за заслуги у розвитку сорабістики в Україні та за поширення знань про лужицьких сербів.

Найбільше праць В. Моторного на сорабістичну тематику опубліковано в науковому збірнику “Питання сорабістики”⁴, започаткованому з легкої руки самого професора, який мав популяризувати наукові здобутки учасників львівських сорабістичних семінарів. Ідея їх проведення у Львові належить професорам К. Трофимовичу і В. Моторному. Ці зустрічі сорабістів від першого семінару, проведеного 1984 р., і до останнього, XV, семінару в 2017 р. завжди ставали важливою подією в науковому житті не лише викладачів кафедри слов'янської філології, а й філологічного факультету та Львівського університету загалом. Українські та зарубіжні колеги-славісти своєю участю в семінарах протягом багатьох років робили їх справжнім величним науковим святом.

У першому томі “Питань сорабістики” (1999) програмними є дві праці: професора В. Моторного “Сорабістика в Україні: підсумки та перспективи” та професора, доктор Д. Шольце-Шолти “Сорабістика сьогодні і в минулому”. Спільним у працях двох китів сучасної сорабістики є прогностика щодо цієї галузі славістики: “Незважаючи на організаційні та кадрові проблеми, сорабістика сьогодні набуває сили. Її шанси зростають, вона має прихильників і серед славістів, і серед населення” (Шольце-Шолта, 1999, с.15); “Важливою лінією українсько-лужицьких взаємозв'язків є підгото-

---

О. Б. Ткаченка вийшов друком науковий збірник з мовознавчої сорабістики “Формирование и функционирование серболужицких литературных языков и диалектов” (Москва, 1989).

⁴ Збірник “Питання сорабістики = Prašenja sorabistiki” виходить друком з 1999 р. Це спільне періодичне видання Львівського національного університету імені Івана Франка і Сербського Інституту в Будішині / Баутцені (ФРН). Започаткували це видання професор В.А. Моторний та доктор Д. Шольце-Шолта, тодішній директор Сербського Інституту. Публіковані у ньому студії ґрунтуються на доповідях, виголошених та обговорених учасниками міжнародних сорабістичних семінарів. Ці книги наочно репрезентують сучасні досягнення не лише львівської, а й світової сорабітики. Перший том “Питань сорабістики” містить праці науковців, які взяли участь у шостому і сьомому сорабістичних семінарах. Матеріали попередніх п'яти семінарів вийшли друком у чотирьох випусках всеукраїнського збірника “Проблеми слов'янознавства” (Див.: тематичний покажчик опублікованих матеріалів “Українське слов'янознавство”. Випуски 1–12. “Проблеми слов'янознавства”. Випуски 13–50. 1970–1999. Львів, 2005). Серед праць В. А. Моторного на лужицьку тематику передусім варто відзначити “Українсько-лужицькі літературні зв'язки післявоєнного періоду” (№35, 1997), “Сербська Лужиця в дзеркалі галицької преси XIX ст.” (№41 1990, співавтор Я. Кравець), “Костянтин Трофимович – учений і педагог” (№46, 1994), а також публікацію невідомих листів Я. Барта-Цішинського (№13, 1976, співавтор К. К. Трофимович).

вка кадрів сорабістів в Україні. ... Ця важлива лінія у розвитку українсько-лужицьких культурних взаємин у 80–90-ті роки йде по висхідній, а це означає, що у перспективі в Україні виросте молоде покоління сорабістів” (Моторний, 1999, с.23). Як бачимо, науковці не лише задекларували перспективи розвитку сучасної сорабістики, а й визначили роль у цьому процесі українських сорабістів.

До другого тому збірника “Питання сорабістики” (2000) увійшла праця В. Моторного “Зустрічі з Лужицею Володимира Лучука”, у якій докладно і фахово розповідається про місце Лужиці в творчості відомого українського поета В. Лучука (1934–1992). У статті В. Лучук окреслений як один із зачинателів української повоєнної сорабістики, зокрема у Львівському університеті, у творчості якого виділено п’ять напрямів сорабістичної діяльності: 1) переклад поезії, драматургії і фольклору; 2) написання публіцистичних творів, присвячених Лужиці; 3) створення поезій лужицької тематики; 4) здійснення досліджень у галузі сорабістики; 5) популяризація лужицької культури. В. Моторний переконливо доводить, що праця В. Лучука на ниві сорабістики – важлива сторінка у повоєнному розвитку цієї галузі слов’янознавства. Особливу увагу він приділив глибокому ліричному есе – щоденнику поета Володимира Лучука “Мандрівка в Лужицю”, який дає можливість відчутти поетичну закоханість автора в мову, літературу, культуру, в прекрасних людей – лужичан, у природу цього краю та його звичаї. Окремий сюжет праці стосується сприйняття лужицькими літераторами творчості Івана Франка і ролі у дослідженні цієї проблеми В. Лучука, який, зокрема, відзначив типологічну спорідненість поезії І. Франка і віршів Ю. Брезана та Ю. Коха (Моторний, 2000, с.90–100).

Третій том збірника (2002) містить також цінну компаративну працю В. Моторного “Лужицькі мотиви в українській літературі”, в якій варто відзначити кілька цікавих моментів. Аналізуючи романтичний сюжет новели Володимира Гануліча “Філіп”, де полонений німецької армії Філіп, за походженням лужичанин, і лелека ніби доповнюють одне одного в житті української жінки Ганни. Автор статті слушно проводить паралелі з близькою за сюжетом до оповідання “Філіп” повістю М. А. Краля “Вірна любов” (1865), демонструючи читачеві типологічні збіги в сюжетах творів обох літератур, хоча описувані події відбуваються на різній часовій відстані. В. Моторний висловлює сподівання, що нова генерація українських літераторів зможе поглибити і поширити лужицькі мотиви на благодатній ниві української прози і поезії в майбутньому (Моторний, 2002, с.192). У статті автор згадує видатних українських поетів та письменників, які звертались до лужицьких сюжетів: В. Лучука, П. Загребельного, І. Білика, Р. Іваничука. Ці митці або перекладали твори, або зверталися до їх історичної проблематики: у їхніх творах лужицькі мотиви були зазвичай на другому плані (Моторний, 2002, с.179–191).

До четвертого випуску збірника “Питання сорабістики” (2005) увійшло дві праці В. Моторного. Перша з підзаголовком “Хронологічні нотатки” містить ґрунтовний огляд роботи десяти сорабістичних семінарів з 1984 р. по 2003 р., що давали імпульс для поживлення всієї палітри сорабістики, наукової, навчальної, перекладацької діяльності славистичної кафедри Львівського університету та України загалом, а також оцінку цих форумів для розвитку сорабістичної науки не лише в Україні, а й за її межами (Моторний, 2005, с.9–20). У другій статті, присвяченій різнобічній діяльності Адольфа Черного, автор виклав цікаву інформацію про публікацію сорабістичних матеріалів на сторінках редакovanого Черним часопису “Slovanský přehled”, в якому друкувалися статті про лужичан не лише самого редактора, а й запрошених до спів-

праці з дописами на цю проблематику українських авторів (Моторний та Кріль, 2005, с.46–53).

Наступний, п'ятий, збірник "Питання сорабістики" (2006) містить ґрунтовну статтю В. А. Моторного "Поетичні діалоги (штрихи до історії українсько-лужицьких літературних взаємин)". Автор виділяє три визначальні аспекти українсько-лужицьких поетичних діалогів: 1) типологічний (тематична спорідненість, синхронні збіги в зародженні певних жанрів тощо, 2) тематика України в лужицькій поезії і Лужиці – в українській, яка зародилася в 50–60-ті роки ХХ ст., 3) взаємні переклади (поезія, дитяча література, українська класика, зокрема поезії І. Франка) (Моторний, 2006, с.239–244). Цінність цього компаративного дослідження полягає саме у загальнослов'янському контексті, оскільки в ньому чітко виокремлено два важливі в цьому контексті аспекти: інтерес до наукового аналізу творів лужицької літератури та їх взаємний переклад і популяризація.

Шостий випуск збірника "Питання сорабістики" (2009) цікавий тим, що містить матеріали Круглого столу, присвяченого пам'яті визначного серболужицького письменника Ю. Брезана, яким керував професор Моторний. Його доповідь "Юрій Брезан у Україні (рецепція творчості письменника)" (у співавторстві з А. Моторним) є різнобічним аналізом українських перекладів письменника Брезана. Саме вони дають уявлення прихильникам таланту лужичанина в Україні про широкий діапазон його творчості, а також про дослідження українськими науковцями усієї багатогранної діяльності цього письменника (Моторний та Моторний, 2009, с.239–244).

Окрему сторінку наукової діяльності В. Моторного на сорабістичну тематику становлять праці літературознавця, опубліковані за межами України. Як справедливо зазначено у листі до професора Моторного голови Союзу лужицьких сербів Домовіна Яна Нука від 10 жовтня 2002 р. у зв'язку з присудженням В. Моторному "Премії Домовіни" за 2002 р., "крім численних наукових видань у *багатьох країнах*, було опубліковано близько 50 Ваших наукових статей, рецензій, повідомлень на лужицьку тематику"⁵[курсив наш. – Л. В.]. Йдеться про публікації В. Моторного в самій Лужиці. Варто відзначити насамперед важливу у загальнослов'янському контексті статтю науковця "Рецепція теми Сербської Лужиці в чеській літературі (декілька штрихів до сербсько-чеських літературних взаємин)" (Моторний, 1993, с.89–95). У ній автор наголошує на важливості літературних відносин у міжслов'янських культурних зв'язках і виділяє різні їх рівні: це переклади, вивчення типологічних явищ та специфічних рис національних літератур, документальне розкриття особистих контактів між письменниками, що представляють різні літератури тощо. Як стверджує В. Моторний, "у комплексі ці літературознавчі проблеми у всій повноті відбивають картину взаємин між окремими літературами...", а в палітрі "міжслов'янських літературних стосунків увагу дослідників привертає тема, що пов'язана з вивченням проблематики, присвяченої життю окремих слов'янських народів у споріднених національних літературах" (Моторний, 1993, с.89). Саме цей важливий аспект літературних взаємин, який попередньо адекватно і повноцінно не розкривався в літературознавчій науці, став об'єктом уваги науковця. І хоча лужицькі сюжети доволі широко представлені у слов'янських літературах, у тому числі в чеській, дослідникові вдалося виявити численні маловідомі факти, які підтверджують дружні взаємини і взаємні симпатії двох народів – чехів і лужичан, що проявились і у фольклорі, і в авторській поезії (Ярослав Беднарж, Ян Боудиш,

⁵ Лист з архіву проф. В. А. Моторного.

Ян Вацлав Шмейкал, Ксавер Дворжак, Марія Кальма, Ярослав Врхліцький, Елішка Красногорська, Рудольф Медек та ін.).

У цій статті В. Моторного про чесько-лужицькі культурні взаємини мені як шанувальниці праць видатного лужицького мовознавця Арношта Муки було надзвичайно цікаво ознайомитися з віршами про нього чеських поетів, які зуміли сповна оцінити плоди титанічної праці науковця на ниві серболужицького відродження. Адже другий том знаменитого словника А. Муки було видано саме в Празі⁶, що підтверджує велику прихильність до нього чеської наукової спільноти. В. Моторний навів поетичні твори чеських авторів про знаного лужицького науковця і культурного діяча. Зокрема, поет Я. В. Шмейкал у своїй поетичній мініатюрі порівнює лужицького вченого з досвідченим моряком, який успішно керує кораблем (Моторний, 1996, с.91). Це один з віршів-звернень, і В. Моторний привертає увагу до цього поетичного жанру, характерного для творів чеських авторів на лужицьку тематику з 80-х років XIX ст. до 30-х років XX ст. На його компетентну думку, саме така форма давала змогу чеським поетам висловити “свої симпатії до лужицького народу, свою віру і надію в його відродження” (Моторний, 1996, с.93). Автор статті аналізує варіанти й особливості цієї поетичної форми, підводячи читача до важливої думки, що “серболужицька проблематика в чеській літературі була своєрідною підтримкою не лише національного відродження сербської культури, а й підтримкою ідеї слов’янського єднання перед загрозою, яка нависла над слов’янським світом у 30-ті рр.” (Моторний, 1996, с.94).

Не менш важлива наступна компаративна розвідка В. Моторного, присвячена історії українсько-лужицьких культурних взаємин XIX–середини XX ст. “Причинки до історії українсько-лужицьких культурних взаємин XIX–середина XX ст.” (Моторний, 1997, с.255–265). Особливо заслуговує на увагу думка автора про те, що “сьогодні ще далеко не вивчені (а іноді не виявлені) численні факти культурних взаємозв’язків України і Лужиці” (Моторний, 1997, с.255), а отже, спроба їх установлення і осмислення, безумовно, є і залишатиметься в майбутньому актуальною і важливою для наукової та культурної славістичної громади. На питання відомого чеського дослідника Я. Петра, чи існували взагалі у XIX ст. культурні та інші взаємини між Україною і Лужицею (Petr, 1964, s.295), В. Моторний дає ствердну відповідь, підтверджуючи її численними фактами. Доказ цього – зв’язки Я. Головацького з видатним лужицьким діячем Я. А. Смолером, книгообмін, який був започаткований цими діячами, стосунки, що склалися між “Матицею Сербською” та “Галицько-Руською Матицею” (Криль, Моторний и Трофимович, 1985, с.27). Одним із важливих і до часу написання зазначеної статті не висвітлених фактів є доля серболужицьких колекцій книг, манускриптів, зібраних у слов’янських країнах польським славістом А. Кухарським, які поповнили

⁶ Йдеться про словник Wörterbuch der Nieder-Wendischen Sprache und ihrer Dialekte (Ст.–Петербург, 1911–1915, ч. 1 та Прага, 1926, ч. 2). Принагідно зазначимо, що на видання другого тому в Росії забракло коштів. Відомості про це в праці “Э. Ю. Мука в его письмах к русским ученым” російського дослідника академіка В. Корабльова. Йдеться і про недоплату частини авторського гонорару А. Муці за цей словник, яку, як виявив Корабльов, було перераховано Академією іншому авторові, Радовану Кошутичу за “Граматику російської мови” (академіка Корабльова здивувала така трансакція, оскільки Р. Кошутич вже попередньо отримав свій авторський гонорар), і про зникнення певної частини рукопису словника, яка перебувала у Юрія Клецанди, який готував текст словника до друку (Кораблев, 1934, с.271–291), що теж завдало А. Муці додаткових турбот. Невдовзі після виходу цієї статті В. Корабльова було репресовано, його архів знищено (Лаптева, 2005, с.71–83), а отже, деталі його наукового розслідування, пов’язаного з невиходом другого тому словника, втрачено. Кошти на другий том словника було знайдено через 11 років у Чехії, і він вийшов друком у Празі через багато років після виходу першого тому.

бібліотеку тодішнього Новоросійського (сьогодні Одеського) університету і відіграли важливу роль у розвитку української сорабістики. Придбав ці книги у А. Кухарського відомий український славіст професор В. Григорович (Моторний, 1997, с.257). Автор звертає увагу на матеріали, опубліковані в українській та лужицькій пресі, наприклад, на публікації А. Торонського про М. Горніка та про роботу Матиці сербської у львівській газеті "Діло", анонімні замітки у "Кур'єрі Львівському" ("Kurier Lwowski") та "Слові" у 1886 і 1894 рр. про лужичан, а також некролог у зв'язку зі смертю М. Горніка, про діяльність І. Срезневського і використання цим дослідником лужицького мовного матеріалу тощо. З лужицького боку В. Моторний наводить відомості про інформування Я. П. Йорданом лужичан про творчість Т. Шевченка, про діяльність М. Горніка – одного з перших перекладачів української літератури лужицькою мовою, про публіцистичні нариси Я. А. Голана, які заклали міцне підґрунтя українсько-лужицьких культурних взаємин. Не менш плідними, на думку професора Моторного, були ці контакти у ХХ ст. Тут автор наголошує на діяльності у цій сфері відомих науковців К. Студинського, І. Свенціцького, обидва були докторантами В. Ягича та Д. Дорошенка.

Аналізуючи нарис Д. Дорошенка "В гостях у найменшого слов'янського народу", опублікований 1924 р. у "Літературно-науковому віснику", В. Моторний підкреслює, що матеріал ніби "відкрив Лужицю" українському читачеві, розповівши про "найменші деталі життя серболужичан" (Моторний, 1997, с.263). Автор статті вказує на важливість для популяризації Лужиці серед українців і розділу про лужичан у монографії Дорошенка "Слов'янський світ в його минулому й сучасному" (1922), який, на його думку, становить "важливу сторінку у розвії української сорабістики" (Моторний, 1997, с.264). Принагідно В. Моторний зазначає, що лужицький розділ був "проконсультований ще в рукописі" А. Мукою, "великим науковим авторитетом свого часу", з яким В. Дорошенко був знайомий і листувався (Моторний, 1997, с.263). Стаття професора Моторного розкриває нам ще кілька нових, попередньо незнаних, сторінок в історії українсько-лужицьких культурних взаємин, висловлюючи впевненість у подальших копітких дослідженнях в цьому напрямі.

Узагалі співпраця В.А. Моторного з часописом "L'etopis" була дуже плідною. Вона стосувалася не лише публікацій оригінальних наукових розвідок професора, а й коротких дописів та рецензій на різні теми. Зокрема, 1988 р. В. Моторний опублікував глибоку рецензію на 14-титомне "Зібрання творів" класика серболужицької літератури Я. Барта-Чішинського, в якій порушує низку важливих питань про значущість цього видання у загальнослов'янському контексті (Моторний, 1988, с.83–86).

Історії українсько-лужицьких культурних взаємин присвячено ще одну статтю, яка вийшла друком у Празі (Моторний, Лазор, 1998, с.31–40). Йдеться про львівську сорабістику міжвоєнного періоду, в пошукванні якої як галузі славістики значну роль відведено, зокрема, Йосифу Паті. Стаття містить цінні в науковому плані неопубліковані до цього часу листи Й. Пати до К. Студинського, які зберігаються в Центральному державному історичному архіві у Львові (ЦДА у Львові, арк.44 зв.).

2001 р. угорське періодичне видання "Studia Slavica Savariensia" опублікувало статтю В. Моторного про минуле і сучасне української сорабістики, яка налічує понад 150 років, де подано огляд окремих її досягнень за весь період і окреслено спільні проєкти науковців кафедри слов'янської філології ЛНУ імені Івана Франка та Сербського інституту у Будишині, зокрема, пов'язані зі створенням збірки документів, яка відображає українсько-лужицькі контакти в різних галузях політичного та культурного життя. Це й художні твори, присвячені Україні і Лужиці, листування українсь-

ких і лужицьких діячів культури, замітки в українській та лужицькій пресі про життя в Україні й Лужиці, архівні матеріали тощо (Моторний, 2001, с.96–109). Ця праця є надзвичайно важливою в плані рецепції культурної спадщини і контактів двох слов'янських народів – українців та серболужичан – в угорському культурному просторі.

У короткій розвідці неможливо охопити всі, а лише деякі, на нашу думку, найважливіші праці В. Моторного на сорабістичну тематику, які мають істотне значення саме в загальнослов'янському контексті. Його багата сорабістична спадщина дає підстави сподіватися на те, що з роками не забудеться те, чому присвятив свій науковий пошук відомий дослідник літератури і культури лужицьких сербів, що його науковий доробок використовуватиметься наступними поколіннями славістів. З плином часу відбуваються певні трансформації в наукових підходах до окремих фактів, їх трактувань літературознавчою наукою. Сучасні праці лужицьких, польських та інших зарубіжних дослідників, поза сумнівом, продовжать наукові традиції українського вченого. Сподіваємося, що у Львівському університеті як важливому сорабістичному центрі України з'являтимуться глибокі наукові дослідження, присвячені як відомим науковим постатям сорабістів минулого та досліджуваної ними тематики, так і безпосередньо проблемам лужицької мови, літератури, культури, історії. Адже людина не завжди усвідомлює значення часу, в якому живе, а також вагомість значення тих особистостей, з якими ділить цей час. Чим далі рухаєшся у майбутнє, тим менше залишається з тобою минулого. Така вже природа людини. А шкода... Цю розвідку хотілось би завершити рядками з вірша Бенедикта Дирлиха, які повністю відображають спосіб буття професора Володимира Моторного, для якого кожен його “день – це радісне сонце і запал для дальшої праці”.

Список посилань

- Васильєва, Л. П., 2012. Сорабістична спадщина професора Костянтина Трофимовича (до 90-річчя від дня народження). *Мовознавство*, 6, с.79–87.
- Дорошенко, Д., 1922. *Славянський світ в його минулому і сучасному*. Берлін.
- Кораблев, В. Н., 1934. Э. Ю. Мука в его письмах к русским ученым. В. С., Державин, ред. *Труды Института славяноведения Академии наук СССР*. Ленинград: Издательство Академии наук СССР, с.271–291.
- Криль, М., Моторний, В. и Трофимович, К., 1985. Неизвестные документы о серболужицко-восточнославянских связях. *Ученые записки Тартуского университета*, 710, (1), с.23–28.
- Лаптева, Л. П., 2005. Серболужицкий национальный деятель Арношт Мука (1854–1932) и его связи с русскими учеными. *Славяноведение*, 4, с.71–83.
- Моторний, А. В. та Моторний, О. А., 2019. Сорабістична спадщина професора Володимира Андрійовича Моторного. *Наукові записки Національного університету “Острозька академія”: серія “Філологія”*, 8 (76). Острог: Вид-во НаУОА, с.32–35.
- Моторний, В. А., 1996. Рецепція теми Сербської Лужиці в чеській літературі (декілька штрихів до сербсько-чеських літературних взаємин). *Lětopis*, 43 (2), с.89–96.
- Моторний, В. А., 1997. Причинки до історії українсько-лужицьких культурних взаємин XIX–середина XX ст. *Lětopis*, 44 (1), с.255–266.
- Моторний, В. Причинки до історії українсько-лужицьких культурних взаємин (XIX–середина XX ст.) В: Моторний, В., 2004. *У світі слов'янських літератур*. Львів.
- Моторний, В. та Криль, М., 2005. Зв'язки А. Черного з Україною і становлення української сорабістики. В: *Питання сорабістики*, 4. Львів, с.46–53.

- Моторний, В. та Лазор, О., 1998. З історії львівської сорабістики міжвоєнного періоду. В: *Práce z dějin slavistiky*, XX. Praha, s.31–40.
- Моторний, В. та Моторний, А., 2001. Сорабістика в Україні: история и современность. *Studia Slavica Savariensia*, 1–2. Szombathely, s.96–109.
- Моторний, В., 1999. Сорабістика в Україні: підсумки і перспективи (80–90-ті роки). В: *Питання сорабістики*, 1. Львів, с.16–25.
- Моторний, В., 2000. Зустрічі з Лужицею В. Лучука. В: *Питання сорабістики*, 2. Львів, с.90–100.
- Моторний, В., 2002. Лужицькі мотиви в українській літературі В: *Питання сорабістики*, 3. Львів, с.179–193.
- Моторний, В., 2005. Львів – Будишин: десять сорабістичних семінарів В: *Питання сорабістики*, 4. Львів, с.9–20.
- Моторний, В., 2006. Поетичні діалоги” (штрихи до історії українсько-лужицьких літературних взаємин). В: *Питання сорабістики*, 5. Львів, с.239–244.
- Моторний, В., 2009. Юрій Брезан у Україні (рецепція творчості письменника). В: *Питання сорабістики*, 6. Львів, с.239–244.
- Моторний, В. А., 1993. Некоторые вопросы украинско-лужицких культурно-литературных связей (XIX–XX вв.). *Lětopis*, 40 (1). Будишин.
- Моторний, В., 1988. Recensija: J., Bart-Čišinski. Zhromadžene spisy. Zest. P., Malink. ZWJ. I–XIV. Budyšin 1969–1985. *Lětopis*, 3 (1), s.83–86.
- Центральний державний історичний архів у Львові (ЦДА)*, [неопубліковане джерело], ф. 362, оп. 1, спр.366, арк.44 зв.
- Шольце-Шолта, Д., 1999. Сорабістика сьогодні і в минулому. В: *Питання сорабістики*, 1. Львів, с.35–42.
- Petr, J., 1964. K otázce ukrajinsko-lužckosrbských kulturních styků. *Slavia*, XXXIII (2). Praha, s.294–296.

References

- Central State Historical Archive in Lviv*, [unpublished source] f. 362, p.1, spr.366, leaf 44 zv. (In Ukrainian)
- Doroshenko, D., 1922. *The Slavic world in its past and present*. Berlin. (In Ukrainian)
- Korablyov, V. N., 1934. E. Y. Muka in his letters to Russian scientists. V. S. Derzhavin, ed. *Proceedings of the Institute of Slavic Studies of the USSR Academy of Sciences*. Leningrad: Publishing house of the Academy of Sciences, pp.271–291. (In Russian)
- Kril', M., Motorny, V. and Trofimovich, K., 1985. Unknown documents about Lusatian-Sorbian-East Slavic ties. *University of Tartu Scientific Notes*, 710 (1), pp.23–28. (In Russian)
- Laptieva, L. P., 2005. Lusatian-Sorbian national figure Arnosht Muka (1854–1932) and his connections with Russian scientist. *Slavianovedeniye*, 4, pp.71–83. (In Russian)
- Motorny, A. V. and Motorny, O. A., 2019. Volodymyr Motorny's Sorabistic Studies. *Scientific notes of the National University "Ostroh Academy", series "Philology"*, 8 (76), Ostroh: Publishing house NaUOA, pp.32–35. (In Ukrainian)
- Motorny, V. A., 1993. Some issues of the Ukrainian-Lusatian cultural and literary ties (XIX–XX centuries). *Lětopis*, 40 (1). Budišin. (In Ukrainian)

Motornyy, V. and Krily, M., 2005. A. Cherny's connections with Ukraine and the formation of Ukrainian Sorabic studies. In: *Questions of Sorabic studies*, 4. Lviv, pp.46–53. (In Ukrainian)

Motornyy, V. and Lazor, O., 1998. From the history of Lviv Sorabics in the interwar period. In: *Works from the history of Slavic studies*, XX. Praha, pp.31–40. (In Ukrainian)

Motornyy, V. and Motornyy, A. 2001. Sorabics in Ukraine: history and modernity. In: *Studia Slavica Savariensia*, 1–2. Szombathely, pp.96–109. (In Russian)

Motornyy, V. A., 1996. Reception of the theme of the Sorbian Lusatian in Czech literature (a few touches on the Sorbian-Czech literary relations). *Lětopis*, 43 (2), pp.89–96. (In Ukrainian)

Motornyy, V. A., 1997. Reasons for the history of Ukrainian-Lusatian cultural relations of the XIX–middle of the XX century. *Lětopis*, 44(1), pp.255–266. (In Ukrainian)

Motornyy, V., 1988. Recensija: J., Bart-Čišinski, Collected Works. Zest. P. Malink. ZWJ. I–XIV. Budyšin 1969–1985. *Lětopis*, 3 (1), pp.83–86. (In Russian)

Motornyy, V., 1999. Sorabic studies in Ukraine: results and prospects (1980–1990). In: *Questions of Sorabic studies*, 1. Lviv, pp.16–25. (In Ukrainian)

Motornyy, V., 2000. Luchuk's meetings with Lusatia. In: *Questions of Sorabic studies*, 2. Lviv, pp.90–100. (In Ukrainian)

Motornyy, V., 2002. Lusatian motifs in Ukrainian literature. In: *Questions of Sorabic studies*, 3. Lviv, pp.179–193. (In Ukrainian)

Motornyy, V., 2005. Lviv – Budishin: ten sorabic seminars. In: *Questions of Sorabic studies*, 4. Lviv, pp.9–20. (In Ukrainian)

Motornyy, V., 2006. Poetic dialogues”(on the history of Ukrainian-Lusatian literary relations). In: *Questions of Sorabic studies*, 5. Lviv, pp.239–244. (In Ukrainian)

Motornyy, V., 2009. Yuriy Brėzan in Ukraine (reception of the writer's work). In: *Questions of Sorabic studies*, 6. Lviv, pp.239–244. (In Ukrainian)

Motornyy, V., Reasons for the history of Ukrainian-Lusatian cultural relations (XIX–middle of the XX century). In: Motornyy, V., 2004. *In the world of Slavic literature*. Lviv. (In Ukrainian)

Petr, J., 1964. On the question of Ukrainian-Lusatian-Sorbian cultural relations. *Slavia*, XXXIII, (2). Praha, pp.294–296. (In Czech)

Scholze-Šolta, D., 1999. Sorabics today and in the past. In: *Questions of Sorabic studies*, 1. Lviv, pp.35–42. (In Ukrainian)

Vasylyeva L. P., 2012. Sorabic heritage of prof. Kostantyn Trofymovych (to the 90th anniversary from birth). *Movoznavstvo*, 6, pp.79–87. (In Ukrainian)

**VOLODYMYR MOTORNYI'S SORABIC RESEARCH
IN UKRAINIAN AND FOREIGN PERIODICALS****Liudmyla VASYLYEVA**

*The Ivan Franko National University of Lviv
1, Universytets'ka Str., Lviv, 79000
Ilarion Svencickiy Department of Slavonic Philology
e-mail: milav2000@yahoo.com*

Abstract

Background: The scientific sorabic works of Professor V. A. Motorny includes more than 50 scientific articles, reviews, reports on Lusatian topics and in general gives an opportunity to look into different periods of Lusatian-Ukrainian literary and cultural relations. The works of the scholar on the literature of Sorbian Lusatia, on Michał August Kral, the founder of Ukrainian literary studies in Lusatia, on the development of Ukrainian Sorbian studies, on Lusatian motives in Ukrainian literature, etc. are invaluable. V. A. Motorny is the winner of the prestigious Domovina Prize in 2002, which he received for his services in the development of Sorbian studies in Ukraine and for disseminating, in particular in the form of publications, knowledge about Lusatian Serbs.

Purpose: The purpose of the study is to draw public attention to the works of Professor Motorny, which were published in Ukrainian, Lusatian, and Hungarian periodicals magazines and collections. We will take into account the most important for inter-Slavic cultural and literary contacts of the professor's articles, published in Ukraine and abroad, namely, in magazines and collections "Questions of Sorbian studies", "Lětopis", "Práce z dějin slavistiky", "Studia Slavica Savariensia".

Results: The works of V. A. Motorny on the Sorbian theme, which are essential in the All-Slavic context. His rich Sorbian heritage gives reason to hope that over the years it will not be forgotten what the famous researcher of literature and culture of the Lusatian Serbs devoted his scientific research to, that his scientific achievements will be necessary for future generations of Slavists. Over time, there are some transformations in scientific approaches to individual facts, their interpretations by literary science. Modern works of Lusatian, Polish and other foreign researchers will undoubtedly continue the scientific traditions of the Ukrainian scientist.

Key words: V. A. Motorny, Sorabic studies, Sorabic studies school in Lviv, periodicals, scientific interests, comparative research.